

Pasningsvejledning for kælegrise

Kælegrise må kun sælges til dem der bor i landzone, eller som har fået dispensation til grisehold i byzone. Både sælger og køber skal være registreret i Det Centrale Husdyrregister (CHR) hvis man vil have privat grisehold.

Læs Fødevarestyrelsens publikation om [Hold af Kælegrise](#), inden du begynder at etablere et privat grisehold.

Du skal forvente at bruge mindst 1-3 timer dagligt på dit grisehold, alt efter hvordan du holder dem. Rengøring, fodring, træning og anden aktivering er tidskrævende og en del af de daglige opgaver.

1) Fuldvoksen størrelse

Kælegrise findes i forskellige størrelser, alt efter hvilke racer det drejer sig om. Alle griseracer må holdes i et privat grisehold, men det er ofte størrelsen på det udvoksede dyr, der er afgørende for hvad der lader sig gøre på forsvarlig vis. De racer som bruges i privat hold, og som holdes som kælegrise, er mindre end de racer, der holdes i landbruget og som bruges til kødproduktion. Der findes kælegriseracer som kunekune, hængebugsvin og meishan, men også mini- og miniaturegrise, som er krydsninger af forskellige racer.

Inden man anskaffer sig kælegrise, skal der tages højde for størrelsen på den race man vil holde og den plads man har til rådighed. Ungarske uldsvin og sortbroget landrace kan veje op til 150 kg, mens kunekune og meishan vejer mellem 60 – 100 kg. Ornerne bliver højere og bredere end hunnerne, og vejer derfor mere.

Miniaturegrise vejer 25kg og derunder

Minigrise vejer fra 25 til 35 kg

Store minigrise vejer fra 35 – 50 kg

Kunekune vejer fra 60-100 kg

Meishan vejer fra 50-100 kg

Det anbefales at man holder de ovennævnte racer, og ikke holder de racer der bruges i den danske svineproduktion. Disse dyr kan komme op på en vægt, der ligger langt over 300 kg.

2) Forventet levetid

Miniature- og minigrise bliver fra 8 – 15 år, men der er racer, som bliver helt op til 20 år.

3) Anbefalet størrelse og indretning af anlæg

Kælegrise skal have adgang til et udendørsareal, eksempelvis en fold eller en indhegnet have, som skal være afgrænset med tre strømførende tråde. Desuden skal der være et trådhegn eller træhegn. Hvis det ene hegn ikke består af strømførende tråde, skal der være solidt dobbelthegegn med fem meter imellem hegnene. Adgangen til bevoksede arealer er vigtig, da grisene har behov for at undersøge og rode i jorden, samt æde det de finder. Motion er også vigtig for grisenes trivsel, og derfor skal der være god plads i et udendørsareal.

En fold skal minimum være 10x20 meter til to grise, af de små racer. Folde til racerne kunekune og meishan skal være 20x40 meter, da disse racer bliver dobbelt så store. Hvis der holdes mere end to grise, skal arealet tage højde for dette og udvides ud fra arealkravet for to dyr. Folden kan med fordel opdeles i to, så planterne får ro til at vokse i den ene fold, mens grisene har adgang til den anden. Der er forskel fra individ til individ på, hvor meget de roder i jorden, men muligheden skal være til stede hver dag.

Holdes grisene permanent udendørs, skal der være adgang til ly og læ i en grisehytte eller anden form for shelter, der er stort nok til at alle grise kan ligge og hvile samtidig. Her skal der være tørt og rigeligt med strøelse i form af halm, grene, hø eller andet plantemateriale. Mængden og typen af strøelse skal tilpasses årstid og vejrlig, sådan at der er rigeligt til at grisene kan holde sig varme og tørre, når årstid og vejr tilsiger det, og mere kølige og beskyttede for sol, når årstid og vejr tilsiger det. Dette især hvis hytte eller shelter er grisenes eneste mulighed for skygge. Grise bygger gerne en hule eller rede af det materiale de har til rådighed, og heri vil flere grise kunne sove sammen.

Grise er renlige dyr, og urin og afføring lægges langt væk fra hule eller rede. De udfører ikke klassisk kropspølse, som man eksempelvis ser hos katte der slikker sig. I stedet bruger grise omgivelserne til at klø og gnubbe sig op ad, så tag højde for gode klømuligheder i indretningen af de arealer de har adgang til.

4) Særlige pasningsbehov

Grise kan ikke svede og derved regulere deres kropstemperatur, så det er livsvigtigt for dem, at de kan køle sig i form af skygge og mudderbade i sommerhalvåret. Grav en fordybning i jorden og hæld vand i efter behov, så der bliver et godt mudderbad til grisene. Grisene skal altid have adgang til mudderbad eller anden form for afkøling fx overbrusning, når temperaturen kommer over 15 grader. Det skal sikres at mudderbadet er stort og tilgængeligt nok til at alle grisene kan få adgang til det samtidig. Et mudderbad beskytter også grise mod solskoldning og insektbid.

Når grise ser andre grise udføre en handling, får de ofte selv lyst til at gøre det samme. Når de fx ser en anden grise æde, får de ofte selv en trang til at æde. Det er derfor vigtigt at tænke over, at grisene gerne skal kunne de fleste ting samtidig. For eksempel skal de kunne æde samtidig, hvile eller søle bade samtidig. Ud over at grisenes forhold og pasning skal tage højde for dette, så skal du også holde øje med at der ikke er grise, der dominerer andre grise, så de underlegne grise ikke kan komme til. Grise har en stærk rangorden, og er der ikke nok til alle er det kun den/de dominerende grise, der kommer til.

5) Stimulering og behov for motion

Grise er et af de mest intelligente og nysgerrige pattedyr, og det stiller derfor store krav til hvordan de stimuleres. De er meget lærenemme, og det er oplagt at træne kælegrise med klikkertræning, der er en videnskabeligt baseret træningsmetode. Brug gerne grøntsager i tern som belønning under træningen.

Specielt for grise er deres tryne, der er et veludviklet sanseorgan. Dens styrke og smidighed gør den velegnet til at rode i jorden, og til at undersøge alting med.

Grise skal have adgang til at rode i jorden, da anden aktivering ikke er nok til at stimulere grisens naturlige behov for dette. Når de fodres, er det oplagt at gøre det udfordrende at få fat på føden, fx ved at gemme det i halm i en papkasse eller papirsæk. Der findes mange måder at aktivere grise på, og der kan findes inspiration på nettet.

6) Fodring

Grise er altædere, og spiser derfor både vegetabiliske og animalske foderemner. Det anbefales at de fodres med et specialproduceret basisfoder til kælegrise. Specialfoder til kælegrise kan købes hos flere leverandører, som f.eks. Brogaarden, Versele Lagas og besøgsbondedegaarden.dk.

Kraftfoder fra svineindustrien kan også bruges, men må kun bruges i form af tilskudsfoder, da det er hårdt for maven og da formålet med dette foder er, at grisene skal vokse hurtigt til slagtestørrelse, hvilket ikke er optimalt for de langsomt voksende kælegrise. Valset byg eller havre, suppleret med 25 % tilskudsfoder, samt grøntsager, er et godt udgangspunkt. Grisene bør desuden have en mineralsliksten. Græs, skvalderkål, mælkebøtter og andre ugiftige urter, er et godt supplement til deres basisfoder.

Grise kan let blive for fede, så hold igen med det energirige foder. Grovfoder giver også en mæthedsfølelse og dermed god velfærd for grisene.

Iflg. lovgivningen må grisene aldrig fodres med noget, der har været i kontakt med kød, så derfor må de ikke fodres med madrester og køkkenaffald.

Læs mere i Fødevarestyrelsens vejledning om hold af kælegrise.

7) Sociale behov, formering, yngelpleje og evt. neutralisation

Grise er sociale dyr. Det er naturligt for dem at leve i små flokke bestående af søer og deres afkom, mens unge orner lever i små flokke for sig, og ældre orner lever alene. Grise kommunikerer og genkender hinanden ud fra lyde, lugte og deres adfærd. Grise må aldrig holdes isoleret fra artsfæller. Menneskekontakt eller kontakt med fx en hund eller kat, kan ikke erstatte den vigtige sociale stimulering, som de får fra artsfæller. Grise skal altid holdes minimum to grise sammen.

For at der kan være ro i flokken skal grisene neutraliseres. Det kan give anledning til uro og uønsket adfærd, hvis der er søer i brunst eller intakte orner i flokken. Det anbefales at man ikke begynder at avle på sine kælegrise, da det er en meget krævende opgave. Hvis man alligevel har en intakt orne, skal denne i de fleste tilfælde holdes alene, da den ellers vil opsøge søerne ofte og parre sig med dem hver gang de kommer i brunst.

Intakte orner kan være farlige for både mennesker og andre dyr, og de udvikler store hjørnetænder, som man skal have stor respekt for. Orner er solitære fra naturens side, dvs. at de går alene, og vil derfor ikke være en del af den sociale griseflok, men kun søge kontakt med flokken i forbindelse med parring.

En god kombination vil ofte bestå af enten to søer, en so og en kastreret orne eller to kastrerede orner. Søerne udviser som oftest adfærdsændringer i brunstperioden med nedstemthed og apati eller meget aktiv og opsøgende adfærd. Det er meget individuelt, hvordan adfærden ændrer sig, og hvis man vil undgå disse udsving, anbefales det, at man får neutraliseret sine grise. Oftest er det muligt at få neutraliseret grisene, inden de forlader opdrætteren, men det kan ikke forventes som en selvfølge. Spørg din opdrætter, før du køber dine kælegrise, om muligheder for neutralisering. Indgrebet skal ske hos en dyrlæge og under fuld narkose, uanset om det er hunner eller hanner, sådan at grisene ikke traumatiseres, inden de skal leve et langt liv som kælegrise.

8) Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Kælegrise kan få en lang række lidelser, som er vigtige at undgå, og at have kendskab til for at sikre grisenes trivsel. Herunder er de mest almindelige årsager til nedsat trivsel og udbredte sygdomme hos grise.

Griseskab

Rødme og kløe på ben og bug, og ved længerevarende smitte, fortykkelser i huden samt hårtab til følge. Det er typiske tegn på en skabsmide-infektion. De fleste kælegriseejere vil stifte bekendtskab med griseskab gennem grisenes levetid. Det skal behandles af en dyrlæge, hvor en injektion mod griseskab er den mest effektive behandlingsmetode, som skal gentages med et par ugers mellemrum. Samtidig er effektiv rengøring af staldmiljø/hytte vigtigt for at komme problemet til livs.

Griseskab finder bl.a. vej til omgivelserne via strøelse og kontakt med smittede dyr, og er svært at undgå, hvis man skal holde grisene mest optimalt. Det kan ikke forebygges med antiparasitære midler, men kun behandles ved smitte. Det er utroligt smitsomt og begge grise bør behandles, selvom kun den ene viser symptomer.

Indvoldsorm

Grise vil få orm, det kan ikke undgås, når de roder i jorden og spiser jord. Oftest er det spolorm de bliver smittet med. Det anbefales, at man minimum forår og efterår får lavet en gødningsanalyse, for at se om grisene har brug for en ormekur.

Man kan ikke forebygge smitte med orm, kun behandle ved fund af orm eller ormeæg i en analyse. Dog kan man mindske risikoen for gensmitte, ved dagligt at fjerne grisenes afføring af folden.

Hudinfektioner

Et andet problem, som ind imellem ses hos grise, er stafylokokinfektion i huden. Det kan f.eks. give sig til udtryk som sodeksem/sorteksem, hvor grisene får sorte flager i hud og hårlag, ofte lidt klistret ved hårrødderne. Eller det kan give sig til udtryk som rød/orange klistrede hudinfektioner. Begge dele skal behandles af en dyrlæge, hvor der skal en type antibiotika til, som er velegnet til præcis den type stafylokokbakterier, som grisene er angrebet af.

Forstoppelse

Forkert fodring eller mangel på tilstrækkeligt drikkevand/drikkelyst giver risiko for forstoppelse. Symptomer på forstoppelse er en udspilet bug og mangel på ædelyst. I sjældne tilfælde ses også opkast. Grisen vil i fremskredne tilfælde være sløv, klage sig og ikke have lyst til at rejse sig, fordi den har mavesmerter. Har din gris fået forstoppelse, skal du akut få fat i hjælp fra en dyrlæge. Ofte skyldes forstoppelse fejlfodring eller overfodring. Du har som ejer ansvar for at grisene får en veltilpasset kost efter grisens alder, størrelse og vækst. Det er en rigtig god ide at bløde grisefoderet op i vand, så der kommer væske ned sammen med foderet, og der skal altid tilbydes frisk vand ved siden af.

Lungeinfektion

Efteråret og vinter er en fugtig og kold periode, hvor risikoen for lungeinfektioner er stigende. Man skal dagligt holde øje med mislyde på lungerne, hoste og lignende, særligt i denne periode. Hvis man har mistanke om luftvejsinfektioner hos sine kælegrise, skal man omgående søge hjælp hos sin dyrlæge, for at få igangsat en antibiotikabehandling.

Rødsyge

Rødsyge skyldes en infektion med bakterien *Erysipelothrix rhusiopathiae*, som findes overalt i naturen, og som er god til at overleve i miljøet i både afføring, vand, jord mm. Ved rødsyge vil grisen blive nedstemt og få feber. Der ses rødviolette områder i huden og ved akut rødsyge kan det resultere i blodforgiftning og dødsfald. Ledbetændelse og stiv gang kan også være symptomer på rødsyge. Har man mistanke om rødsyge hos sine grise, skal man straks tilkalde en dyrlæge.

Det er muligt at vaccinere sine grise mod rødsyge, men fordi det mest er brugt i større svineproduktioner, fås vaccinen kun i store doser. Man kan evt. forhøre sig hos en svinedyrlæge, omkring priser, og hvorvidt det er muligt at deltage i et vaccinationsprogram sammen med andre griseejere.

Overvægt

Mange kælegrise har problemer med overvægt. Grise er i naturen udviklet til at gå og finde fødekilder og småspise lidt over meget lang tid.

De er derimod ikke udviklet til adgang til store mængder føde konstant eller til få meget store næringsrige måltider. De kommer til at forspise sig, og det går ud over deres daglige trivsel, hvis ejeren ikke sørger for et velafbalanceret foder i den rette mængde.

Overvægt kan forårsage hudproblemer pga. hudfolder, hvor der er grobund for bakterier. Nogle grise kan få så mange folder omkring øjnene, at de kan få svært ved at se. Led- og rygproblemer kan være en følgevirkning på overvægt, ligesom belastning på de indre organer er med til at forkorte grisens liv og mindske dens trivsel.

Spørg evt. en erfaren kælegriseopdrætter om vurdering og vejledning, hvis du er i tvivl om dine grises foderstand.

Klovbeskæring

Det er vigtigt at holde øje med grisenes klove. Alt efter hvilket underlag de færdes på, hvor aktive grisene er, samt hvordan generne er skruet sammen, vil det give sig til udtryk på grisenes klove. Nogle grise er født med klove, som vokser på en måde, der gør det svært for dem at slide dem naturligt. Det kaldes også for "snabelsko", hvor de vokser i en bue opad.

Hvis underlaget er meget blødt, vil de også have svært ved at slide klovene naturligt.

Der findes gode videoer på youtube, hvor man kan se, hvordan man selv kan klippe klove på sine kælegrise. Det kræver dog masser af træning før grisene vil finde sig i håndteringen og man selv kan få lov. Hvis man ikke selv kan klippe klove på sine grise, er det muligt at få hjælp fra sin dyrlæge. Hvis grisene bliver stressede over situationen, kan det i nogle tilfælde være nødvendigt med beroligende midler.

Mærkning

Kælegrise skal mærkes inden de flyttes fra sælger. Det kan både være øremærke eller en chip, der sidder under huden. Læs mere om mærkning i Fødevarestyrelsens vejledning om kælegrise.

Det skal du overveje, inden du køber kælegrise

Du skal gøre dig de samme overvejelser, når du køber kælegrise, som når du køber et hvilket som helst andet kæledyr.

1. Overvej hvilken størrelse grise, du har plads til og hvilken race, der vil passe bedst til familiens temperament. Du har ansvaret for kælegrisene i hele deres liv og de kan blive op til 20 år.
2. Søg på nettet og spørg kælegrisopdrættere om de forskellige griseracers behov og egenskaber.
3. Tænk over, om du har tid til at holde kælegrise. De har ikke blot brug for at blive fodret, men også for socialt samvær, aktivering, træning og motion. Du skal forvente at bruge mindst 1-3 timer dagligt.
4. Sørg for at have rigeligt med indhegnet plads udenfor, som grisene kan boltre sig på. Der skal være mulighed for, at grisene kan grave og rode rundt med deres tryne, og i varme perioder skal de have adgang til et mudderhul eller anden form for afkøling, fx et overbrusningsanlæg
5. Det koster altid mange penge at holde dyr. Det er ikke kun anskaffelsesprisen, men også foder, strøelse, dyrlæge og etablering og vedligehold af rum og indhegning, hvor de holdes.
6. Sørg for at læse alle regler om hold af grise grundigt igennem, som du modtager, når du registrerer din kælegrisebesætning i CHR.